

ПРОЦЕСУАЛЬНІ І ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ЛІКАРЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

РОГАЛЬСЬКИЙ ІГОР ОЛЕГОВИЧ

*кандидат медичних наук, доцент,
завідувач кафедри медичного права ДВНЗ
«Тернопільський державний медичний
університет ім. І. Я. Горбачевського
МОЗ України»*

КАЛИНЮК НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА

*кандидат юридичних наук, викладач
кафедри медичного права ДВНЗ
«Тернопільський державний медичний
університет ім. І. Я. Горбачевського
МОЗ України»*

Висвітлюються окремі аспекти вдосконалення процесуального й криміналістичного забезпечення слідчих (розшукових) дій із залученням лікаря. Аналізується чинне законодавство з питань участі лікаря у слідчих (розшукових) діях як спеціаліста і як експерта. Проаналізовано процесуальні норми, що визначають форми застосування спеціальних знань у кримінальному провадженні.

Ключові слова: кримінальне провадження, слідчі (розшукові) дії, тактика проведення, спеціальні знання, спеціаліст, експерт, лікар.

Успіх судово-правової реформи залежить не лише від удосконалення системи правоохоронних органів і нормативно-правового врегулювання процедури судочинства, а й від належного наукового забезпечення процесуальних форм кримінального провадження, однією з яких є слідчі (розшукові) дії.

Чинні донедавна норми кримінально-процесуального кодексу України 1960 р. доволі поверхнево регулювали проблематику застосування у межах досудового розслідування знань лікаря – суб'єкта кримінального

провадження. Водночас дослідження питань процесуальної регламентації слідчих (розшукових) дій, практики їх застосування сучасної теоретичної доктрини дає підстави для висновку про недосконалість процесуальної регламентації й тактичних рекомендацій стосовно залучення лікаря у передбачених чинним законодавством випадках. Прикладом цього може слугувати хоча б традиційне визначення мети одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб: згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 р. (далі – КПК України) (раніше в законі така мета не визначалася) нею вважається з'ясування причин розбіжностей у показаннях раніше допитаних осіб.

Як засвідчує практика, до провадження слідчих (розшукових) дій лікаря як експерта або спеціаліста – суб'єкта кримінального провадження залучають епізодично (допит – 16%; одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб – 1,7%; пред'явлення для впізнання – 9%; огляд – 13%). Результативність слідчих (розшукових) дій за участю лікаря, залишається ситуативною і значною мірою залежить від знань, умінь і навиків слідчого, а в підсумку – від належної тактики їх організації і проведення. Щоб підвищити результативність слідчих (розшукових) дій із залученням лікаря, необхідно не тільки вдосконалювати їх процесуальну регламентацію, а й поліпшити наукове забезпечення.

Загальнотеоретичні і процесуальні засади слідчих (розшукових) дій, визначення їх тактики досліджували Ю. Аленін, М. Бахарєв, В. Бахін, Р. Белкін, В. Богінський, О. Васильєв, В. Весельський, В. Герасімов, Ф. Глазирін, В. Гончаренко, Ю. Грошевий, Г. Доспулов, Л. Драпкін, А. Дулов, М. Єнікєєв, А. Іщенко, Л. Карнеєва, В. Комарков, В. Коновалова, І. Котюк, В. Кузьмічов, В. Лукашевич, Є. Лук'янчиков, О. Михайленко, М. Міхеєнко, М. Погорецький, М. Порубов, О. Ратінов, М. Строгович, В. Шепітько. Водночас залишаються недостатньо вивченими питання криміналістичного забезпечення тактики слідчих (розшукових) дій, у тому числі із залученням у передбачених законом випадках лікаря як спеціаліста або експерта.

Аналіз норм чинного КПК України дає підстави констатувати розширення законодавцем підстав залучення лікаря як спеціаліста до слідчих (розшукових) дій [1]. Зокрема, допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності, за необхідності, лікаря (ч. 1 ст. 226 КПК України); при пред'явленні особи для впізнання можуть бути залучені спеціалісти (ч. 8 ст. 228 КПК України); огляд трупа слідчий, прокурор проводять за обов'язкової участі судово-медичного експерта або лікаря, якщо вчасно неможливо залучити судово-медичного експерта (ч. 1 ст. 238 КПК України); труп виймають з місця поховання за присутності судово-медичного експерта. Під час ексгумації судово-медичний експерт може вилучити зразки тканини та органів або частини трупа, необхідні для проведення експертних досліджень (ст. 239 КПК України); огляд здійснюється на підставі постанови прокурора та, за необхідності, за участю судово-медичного експерта або лікаря (ч. 2 ст. 241 КПК України), при проведенні експертизи, в тому числі медичної чи психіатричної (ст. 242 КПК України).

З наведеного необхідно виокремити обов'язкові випадки залучення лікаря: 1) участь судово-медичного експерта або лікаря є обов'язковою

при проведенні огляду трупа; 2) після огляду труп обов'язково передають на судово-медичну експертизу для з'ясування причини смерті; 3) огляд здійснюється, за необхідності, за участю судово-медичного експерта або лікаря; 4) малолітню або неповнолітню особу допитують у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря; 5) у слідчих (розшукових) діях за участю малолітньої або неповнолітньої особи забезпечується участь законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря.

Метою цієї статті є встановлення значення участі лікаря як спеціаліста і як експерта для вибору слідчим тактики проведення слідчих (розшукових) дій. Означене надасть можливість: 1) проаналізувати процесуальне становище лікаря як спеціаліста і як експерта; 2) вдосконалити криміналістичне забезпечення тактики проведення слідчих (розшукових) дій; 3) закласти основу для розроблення нових і удосконалення наявних засобів слідчої тактики, що може застосовувати слідчий під час проведення слідчих (розшукових) дій з залученням лікаря.

Якісно і всебічно розслідувати злочини та враховувати усі обставини конкретної справи неможливо без залучення осіб, які володіють спеціальними знанням, навиками, вміннями. Залучення до слідчих (розшукових) дій спеціалістів або експертів зумовлене насамперед необхідністю роз'яснення, констатації даних, тлумачення та оцінювання фактів, здійснити які слідчий самостійно не спроможний через брак знань зі спеціальних галузей науки.

Основною метою залучення лікаря до слідчих (розшукових) дій є розширення практичних можливостей слідчого. Залучити лікаря слідчий може як спеціаліста або як експерта, що за спеціальністю є лікарем.

Залучаючи лікаря до слідчих (розшукових) дій, слідчий повинен враховувати його спеціалізацію. А оскільки напрям професійної діяльності майбутні лікарі обирають ще під час навчання, а не з моменту початку практичної діяльності, обсяг їхніх спеціальних знань є достатньо вагомим. Наприклад, знання нейрохірурга слід вважати спеціальними відносно знань хірурга, вони різняться як теоретичними, так і практичними аспектами.

Слідчий, який залучає лікаря до слідчих (розшукових) дій, повинен враховувати і те, що в медичній діяльності існує й більш детальна спеціалізація. Так, у межах єдиного напрямку підготовки «Медицина» існують декілька спеціальностей: лікувальна справа, педіатрія, медико-профілактична справа та ін. Водночас спеціаліст має право провадити практичну діяльність тільки в тій сфері медицини, яка передбачена отриманим сертифікатом відповідної спеціальності. Також для окремих видів медичної діяльності законом передбачена сертифікація за результатами проходження спеціальної підготовки або навчання.

Отже, ще на стадії підготовки до проведення слідчих (розшукових) дій слідчий, маючи намір залучити до них лікаря, повинен врахувати усі описані особливості медичної спеціалізації.

Аналізуючи доцільність залучення лікаря до слідчих (розшукових) дій саме як спеціаліста, необхідно звернути увагу на те, що завдяки спеціалісту можна уникнути багатьох непорозумінь і з'ясувати причини суперечностей, що виникають, зокрема, під час такої слідчої (розшу-

кової) дії, як допит або одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб, якщо хоча б одна з допитуваних осіб володіє спеціальними знаннями, яких бракує слідчому. Спеціаліст може надавати слідчому суттєву допомогу в формулюванні запитань, виявленні неправди в показаннях, визначенні причин суперечностей, що виникли, і встановленні об'єктивної дійсності щодо обставин, які вимагають доказування [2, с. 106].

Викладене дає підстави стверджувати, що лікар, якого слідчий залучає до слідчих (розшукових) дій як спеціаліста, є суб'єктом криміналістичного забезпечення тактики процесуальних дій.

Конкретизуючи участь лікаря у слідчих (розшукових) діях, слід звернути увагу на особливості проведення одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб з неповнолітніми. Згідно з п. 4 ч. 9 ст. 224 КПК України, у кримінальних провадженнях щодо злочинів проти свободи та статевої недоторканності особи, а також щодо злочинів, вчинених із застосуванням насильства або погрозою його застосування, одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей в їхніх показаннях не може бути проведений за участю малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого разом з підозрюваним. У даному випадку йдеться про доцільність участі у допиті педагога, лікаря, батьків, причому зазначених осіб слід вважати суб'єктами криміналістичного забезпечення тактики слідчих (розшукових) дій. Наприклад, лікарі залучаються до проведення допиту передусім як спеціалісти. Так, ст. 227 КПК України передбачає участь, за необхідності, лікаря у слідчих (розшукових) діях за участю малолітньої або неповнолітньої особи. Лікаря перед початком слідчої (розшукової) дії треба роз'яснити його право за дозволом ставити уточнювальні запитання малолітній або неповнолітній особі.

Участь лікаря у слідчих (розшукових) діях як спеціаліста залишається однією з найменш досліджених процесуально-криміналістичних проблем. Залучення спеціаліста-лікаря до проведення допиту малолітньої чи неповнолітньої особи може бути зумовлене тим, що така особа схильна до фантазії або ж перебуває у стані інфантилізму. Лікар як фахівець, що володіє спеціальними знаннями з конкретної галузі медицини, повинен бути присутній під час проведення допиту або одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, якщо хоча б одна з них є неповнолітньою (малолітньою), і засвідчити той факт, що показання відповідного допитуваного можуть бути використані як доказ.

Участь лікаря, залученого слідчим до слідчих (розшукових) дій як спеціаліста, повинна бути належним чином оформлена. Так, слідчий зобов'язаний зазначити про цей факт у протоколі. Лікар, який бере участь у слідчій (розшуковій) дії як спеціаліст, має право робити заяви, що підлягають внесенню до протоколу. Якщо лікар-спеціаліст має бажання надати пояснення у письмовій формі, то слідчий зобов'язаний долучити їх до протоколу процесуальної дії як додаток (ст. 105 КПК України).

Питання залучення лікаря як спеціаліста до допиту чи інших слідчих (розшукових) дій вирішує слідчий на власний розсуд, враховуючи особливості кожної кримінальної справи. Результати анкетування

свідчать про те, що на допити малолітніх або неповнолітніх осіб як спеціалістів слідчі запрошують педагогів (94,7% опитаних респондентів), лікарів (10,7%), зокрема, психіатрів (11,3%); психологів (23,3%) [3, с. 340]. Проте аналіз протоколів допитів неповнолітніх осіб (обвинувачених, свідків, потерпілих) незалежно від категорії кримінальних справ свідчить про те, що у 97% випадків відомості, надані спеціалістами, у протоколах не відображені. Отже, інформація, надана спеціалістами-лікарями під час слідчих (розшукових) дій, має консультативний характер.

Доцільність залучення слідчим лікаря як спеціаліста до слідчих (розшукових) дій у передбачених законом випадках обґрунтовується вибором їх тактики, врахуванням особливостей тієї чи іншої кримінальної справи. Зокрема, лікарі сприяють налагодженню психологічного контакту неповнолітнього зі слідчим, роз'яснюють, у разі потреби, відповіді неповнолітніх. Окрім того, у період підготовки до проведення слідчих (розшукових) дій лікарі можуть брати участь у спрощенні формулювання складних для неповнолітнього запитань. Участь лікаря як спеціаліста у слідчих (розшукових) діях може здійснюватися у формі пасивного психологічного контролю (спостереження). Однак, як свідчать матеріали слідчої практики, участь спеціаліста-лікаря у слідчих (розшукових) діях може відігравати й вагомішу роль.

Так, у справі про заподіяння умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження (ч. 1 ст. 122 Кримінального кодексу України) було проведено одночасний допит двох уже раніше допитаних осіб – неповнолітнього потерпілого М. та обвинуваченого Л. за участі залученого слідчим лікаря А. Лікар А. допоміг йому перефразувати запитання таким чином, щоб вони набули зрозумілої для неповнолітньої особи форми. Завдяки правильно сформульованим запитанням, які лікар А. ставив потерпілому М., було встановлено, що потерпілий не впевнений у тому, що удари йому завдавав саме обвинувачений Л., бо цього не бачив. У процесі наступного розслідування було встановлено, що обвинувачений Л. насправді не завдавав ударів потерпілому М., бо на той час потерпілий М. перебував на відстані 15 м від нього. На підставі встановлених фактів обвинувачення з Л. було знято. Цей приклад зі слідчої практики підтверджує доцільність залучення спеціаліста-лікаря до слідчих (розшукових) дій [4].

Присутність спеціаліста-лікаря під час допиту малолітньої або неповнолітньої особи – учасника кримінального провадження часто змушує слідчих поводитися толерантно, ввічливо спілкуватися, спокійно пояснювати учасникам допиту їх права та обов'язки. Самі неповнолітні особи, які беруть участь у процесі допитів, також відзначають зміни в поведінці слідчих, більш доброзичливе ставлення до них.

Практична необхідність залучення слідчим лікаря як спеціаліста – суб'єкта кримінального провадження обґрунтовується психологічними, віковими й індивідуальними особливостями допитуваної особи, врахування яких допомагає правильно обрати тактичні прийоми для налагодження психологічного контакту чи інші засоби криміналістичної тактики. Лікар як спеціаліст розуміє, що особливості психіки малолітніх і неповнолітніх осіб не слід вважати ні психічними, ні фізичними ва-

дами, проте вони можуть суттєво впливати як на форму, так і на зміст показань. Аналіз матеріалів слідчої практики дає підстави стверджувати, що навіть малолітні особи, віком 3–5 років, можуть розповісти на допиті відомості, які сприяють встановленню об'єктивної істини у кримінальній справі [5, с. 8].

Слідчі залучають лікарів до слідчих (розшукових) дій як спеціалістів на юридичних підставах, визначених у чинному законодавстві. Зокрема, ч. 1 ст. 71 КПК України передбачає, що спеціалістом є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навиками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навиків. Причому законодавство не містить чіткої вказівки на те, якими юридичними засобами (перелік відповідних документів) повинна бути підтверджена у спеціаліста-лікаря наявність спеціальних знань і навиків. Отже, слідчий, вирішуючи самостійно питання про необхідність залучення спеціаліста-лікаря до слідчих (розшукових) дій, повинен насамперед конкретизувати спеціалізацію фахівця, спираючись на обставини тієї чи іншої кримінальної справи.

Окрім залучення лікаря до проведення слідчих (розшукових) дій як спеціаліста, кримінально-процесуальне законодавство передбачає залучення лікаря як експерта. Експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право, відповідно до Закону України «Про судову експертизу», на проведення експертизи і якій, на підставі цього, доручається провести дослідження об'єктів, явищ і процесів з метою з'ясування обставин вчинення кримінального правопорушення та отримання відповідей на запитання, які постали під час кримінального провадження та стосуються сфери її знань [1].

На підставі означеного доходимо висновку про те, що лікар, залучений до слідчих (розшукових) дій як експерт, є суб'єктом криміналістичного забезпечення тактики процесуальних дій, оскільки він надає відомості про проведені ним спеціальні дослідження й одержані за фактами справи результати, що мають науково-дослідницький характер. Зокрема, до експерта, який володіє спеціальними знаннями з медицини, слідчий зобов'язаний звернутися у таких випадках: встановлення причин смерті; тяжкості та характеру тілесних ушкоджень; віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання про можливість притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом отримати ці відомості неможливо; статевої зрілості потерпілої особи в кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених ст. 155 Кримінального кодексу України; визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності (ст. 242 КПК України).

Досліджуючи особливості тактики окремих слідчих (розшукових) дій із залученням лікаря як спеціаліста або експерта, який є суб'єктом криміналістичного забезпечення, необхідно звернути увагу і на його процесуальне становище.

Лікар, що залучається до слідчих (розшукових) дій як спеціаліст, не є суб'єктом доказування. Його функції полягають у наданні допомоги

слідчому при виявленні певних фактів, оцінити які слідчий самостійно не спроможний. У практиці досудового розслідування допит спеціаліста в ході проведення слідчих (розшукових) дій не допускається. При залученні до слідчих (розшукових) дій лікаря як експерта треба враховувати, що висновок експерта належить до процесуальних джерел доказів. Водночас показання лікаря-експерта, на відміну від відомостей, наданих лікарем, що залучений як спеціаліст, є також процесуальним джерелом доказів. Причому показання можуть бути надані під час допиту як в усній, так і в письмовій формах (ст. 84, 95, 356 КПК України).

Спеціаліст сприяє роботі з доказами, звертає увагу на окремі обставини і дає пояснення стосовно спеціальних питань. Експерту ж доверяють дослідити певні явища і скласти висновок стосовно питань, які постають під час кримінального провадження і належать до кола його професійних інтересів.

Спеціаліст може сам ставити запитання і робити заяви, пов'язані з виявленням, закріпленням, вилученням і дослідженням доказів. Лікар, що залучається до слідчих (розшукових) дій як експерт, може, зокрема, знайомитися з тими матеріалами кримінального провадження, які стосуються предмета дослідження, заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів і зразків чи вчинення інших дій, пов'язаних із проведенням експертизи.

Спеціаліст має право, з дозволу слідчого, ставити запитання учасникам слідчої (розшукової) дії. Експерт має право ставити запитання, які стосуються предмета та об'єктів дослідження, особам, які беруть участь у кримінальному провадженні.

Консультаціями спеціаліста слідчий може скористатися при формулюванні запитань експерту. Водночас експерт має право у висновку експертизи викласти виявлені ним у ході її проведення відомості, які мають значення для кримінального провадження, і в тому випадку, якщо з приводу цих відомостей йому не були поставлені запитання.

Пояснення і заяви спеціаліста відрізняються від висновку експерта чи його пояснень за процесуальною суттю: відомості та письмові пояснення спеціаліста-лікаря, залученого до слідчої (розшукової) дії, не слід розглядати як джерело доказів, відповідно до ч. 2 ст. 84 КПК України.

Отже, забезпечити процесуальну і криміналістичну якість окремих слідчих (розшукових) дій вбачається можливим лише за умови належного застосування знань як зі сфери криміналістики, так і зі сфери медичної діяльності, тобто із залученням носіїв спеціальних знань (спеціаліста, експерта).

Суб'єктами процесуального і криміналістичного забезпечення слідчих (розшукових) дій слід вважати: 1) лікарів, яких залучають до процесуальних дій як спеціалістів (особи, які володіють спеціальними знаннями та навиками застосування технічних або інших засобів і можуть надавати консультації під час досудового розслідування з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навиків); 2) лікарів, які беруть участь у кримінальному провадженні як експерти (особи, які володіють науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями та мають право, відповідно до чинного законодавства, на проведення

експертизи, дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновків з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери їх знань).

Процесуальними формами залучення лікаря до слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування є спеціаліст та експерт. Їх участь, залежно від обставин конкретної кримінальної справи, може бути як обов'язковою, так і факультативною.

Чітке визначення процесуального становища лікаря та умов залучення його до кримінального провадження як спеціаліста чи експерта є запорукою підвищення ефективності слідчих (розшукових) дій.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651а-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>
2. *Калинюк Н.М.* Тактика проведення очної ставки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Наталя Миколаївна Калинюк. – К.: КНУ ім. Т.Г. Шевченка, 2012.
3. *Шепітько В.Ю.* Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз) : монографія / В.Ю. Шепітько. – Х. : Харків юридичний, 2007.
4. Архів Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області. 2004. – Кримін. спр. № 1-228/13.
5. *Коченов М.М.* Психологія допроса малолетніх свідателів : метод. пособие / М.М. Коченов, Н.Р. Осипова. – М., 1984.

Рогальский И.О., Калынюк Н.Н.

Процессуальные и тактические особенности привлечения врача при проведении следственных (розыскных) действий

Освещены отдельные аспекты совершенствования процессуального и криминалистического обеспечения следственных (розыскных) действий с привлечением врача, анализируются действующее законодательство по вопросам участия врача в следственных (розыскных) действиях как специалиста и как эксперта, процессуальные нормы, определяющие формы применения специальных знаний в уголовном производстве.

Сделаны выводы о том, что врач, привлекаемый к следственным (розыскным) действиям в качестве эксперта, является субъектом криминалистического обеспечения тактики процессуальных действий. Врач, привлекаемый к следственным (розыскным) действиям как специалист, не является субъектом доказывания, а его функции заключаются в помощи следователю при выявлении и оценке определенных фактов. Привлекая врача как эксперта к следственным (розыскным) действиям, следует учитывать то, что заключение эксперта является процессуальным источником доказательства, как и показания врача, привлеченного в качестве специалиста. Причем показания могут быть предоставлены во время допроса как в устной, так и в письменной формах (ст. 84, 95, 356 УПК Украины).

Специалист, содействуя работе с доказательствами, обращает внимание на отдельные обстоятельства и дает объяснения по специальным вопросам. Эксперту же поручаются исследования определенных явлений и предоставление заключения по вопросам, возникающим в ходе

уголовного производства. Специалист может сам задавать вопросы и делать заявления, связанные с обнаружением, закреплением, изъятием и исследованием доказательств.

Помощь и заявления специалиста отличаются от заключения эксперта или его объяснений процессуальной сутью: сведения и письменные объяснения врача – специалиста, привлеченного к следственным (розыскным) действиям, не следует рассматривать как источник доказательств, в соответствии с ч. 2 ст. 84 УПК Украины.

Качество процессуального и криминалистического обеспечения отдельных следственных (розыскных) действий улучшается благодаря применению знаний как по криминалистике, так и по медицине, то есть специальных знаний различных форм (специалист, эксперт). Субъектами процессуального и криминалистического обеспечения следственных (розыскных) действий следует считать: 1) врачей, привлекаемых к процессуальным действиям как специалисты (лица, обладающие специальными знаниями и навыками применения технических или иных средств и способные предоставлять консультации во время досудебного расследования по вопросам, требующим соответствующих специальных знаний и навыков); 2) врачей, участвующих в уголовном производстве как эксперты (лица, обладающие научными, техническими или иными специальными знаниями и имеющие право, в соответствии с действующим законодательством, на проведение экспертизы, которым поручено исследование объектов, явлений и процессов, содержащих сведения об обстоятельствах совершения уголовного преступления, и составление заключений по вопросам, возникающим в ходе уголовного производства и касающимся сферы его знаний).

Во время досудебного расследования процессуальными формами привлечения врача к проведению следственных (розыскных) действий является специалист и эксперт. Их участие, в зависимости от обстоятельств конкретного уголовного дела, может быть как обязательным, так и факультативным.

Четкое определение процессуального положения врача и условий привлечения его к уголовному производству в качестве специалиста или эксперта является основой повышения эффективности тактики следственных (розыскных) действий.

Ключевые слова: уголовное производство, криминалистическое обеспечение, следственные (розыскные) действия, тактика проведения, специальные знания, специалист, эксперт, врач.

Rohalsky I.O., Kalyniuk N.M.

Procedural and Tactical Features of Involving a Physician During the Investigative (Detective) Actions

Article focuses on certain aspects of improving procedural and forensic regulation of investigative (detective) actions involving doctors. Current legislation on doctors' participation in investigative (detective) actions both as a specialist and expert is analyzed. Procedural rules which determine the forms of expertise usage in criminal proceedings are discussed.

Conclusions contain theses that the doctor who takes part in investigative (detective) actions as an expert is a subject of forensic tactics of

procedural acts. The one is not a subject of proving. The purpose is to help investigator to reveal the facts which are impossible to find by investigator. In this case the expertise is implemented by the person, who possess it. Therefore, it is not allowed to use the specialist interrogation in investigative (detective) actions while pre-trial investigation process. If the doctor is involved to the investigative (detective) actions as an expert it should be considered that expert conclusion is a procedural source of evidence. However, the evidence of doctor-expert is procedural source of evidence as well, unlike the data of doctor who is attracted as a specialist. Herewith, the evidence can be oral or written during interrogation (art. 84, 95, 356 Criminal Procedural Code of Ukraine).

A specialist assists to operate proofs, and pays attention to certain conditions, and explains expertise. Expert is involved to examine certain phenomena and give conclusions on the problems while criminal proceedings in the sphere of his competence. Specialist can ask the questions and make statements on identifying, securing, retrieving and examination of evidence.

Explanation and statements of specialist differ from the expert conclusion or his explanation basing on their procedural essence i. e. the data and written explanation of doctor-specialist who is involved to the investigative (detective) actions are not allowed to be considered as an evidence source according to part. 2 Article 84 of Criminal Procedural Code of Ukraine.

Qualitative procedural and forensic tactics of particular investigative (detective) actions are considered as possible while correct forensic and medical knowledge is used, which means the involvement of various forms of expertise (expert, specialist). The subjects of procedural and forensic investigative (detective) actions are the follows: 1) physicians who are involved to the procedural actions as a specialists (the persons who possess an expertise and skills to use technical or other means and can consult during pre-trial investigation on issues which needs appropriate knowledge and skills); 2) physicians who take part in the forensic proceedings as an experts (the persons who possess scientific, technical or other knowledge, and are allowed by current legislation to perform expertise, and are instructed to perform investigation of objects, phenomena and processes which include data on criminal offence and to give the conclusions on the issues of criminal proceedings and are related to his sphere).

During pre-trial investigation the procedural forms of involving physicians to investigative (detective) actions are specialist and expert. Their participation can be obligatory or optional depending on the conditions of certain criminal case.

Clearly definition the procedural position of a physician and his involvement to the criminal proceedings as a specialist or expert is the basis to increase the efficiency of tactics of certain investigative (detective) action.

Key words: criminal proceedings, investigative (detective) actions, tactics, expertise, specialist, expert, physician.